

**BONTÓ JÓZSEFNÉ**

# **VESZPRÉM**

**KIEGÉSZÍTŐ LAKÓHELYISMERETI TANKÖNYV  
A 4-5. OSZTÁLYOS TANULÓK SZÁMÁRA**

Veszprém, 2008

Lektorálta:  
Kadnárné Reiter Anikó

Borítón:  
Várrészlet nyugati irányból régi veszprémi képeslapon

Borító belső oldalán:  
Károly-templom.  
Építtette Hornig Károly (1840-1917) püspök 1907-ben

Borító harmadik oldalán:  
A húszemeletes épület dél felől

Borító negyedik oldalán:  
Készítette Bontó László az  
Erdei Vendéglő és Panzió prospektusa alapján  
(Veszprém, Kittenberger Kálmán u. 12.)

ISBN  
978-963-06-6574-2

Köszönjük a kiadáshoz nyújtott támogatást  
a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzatának

Kiadja Veszprémi Szemle Közhasznú Alapítvány  
Felelős kiadó: Faa Judit  
Nyomda: Faa Produkt Kft. Veszprém

## KEDVES GYEREKEK!

Ezekben az években kezdtek ismerkedni a különböző tudományokkal, ezek alapjaival. Ha megismerkedtek ennek a könyvnek a tartalomjegyzékével, megtudjátok, mit fogtok megtanulni belőle.

Elsősorban ismeretet gyűjthettek lakóhelyetekről, Veszprémről. Ellenőrzésképpen megfigyeléseket végezhetek, és összegyűjthetitek saját tapasztalataitokat. Ezekhez a feladatok nyújtanak segítséget.

A fejezetek sorrendje azért lényeges, mert a későbbiek során is így fogjátok csoportosítani földrajzi ismereteiteket.

Igyekeztek hozzájutni a Bontó Józsefné Ismerkedő Veszprémmel és környékével és Horváth Elvira Veszprém helyismereti olvasókönyve című kiadványokhoz! Ezek is nektek szólnak, bővebb ismeretet, érdekességeket közölnek. Például olvashattok bennük Veszprém nevének eredetéről, a Veszprém környéki tájakról, a helyi elnevezésekről, a meteorológiai szak kifejezésekről, a talaj kialakulásának folyamatáról, Veszprém történelmi eseményeiről.

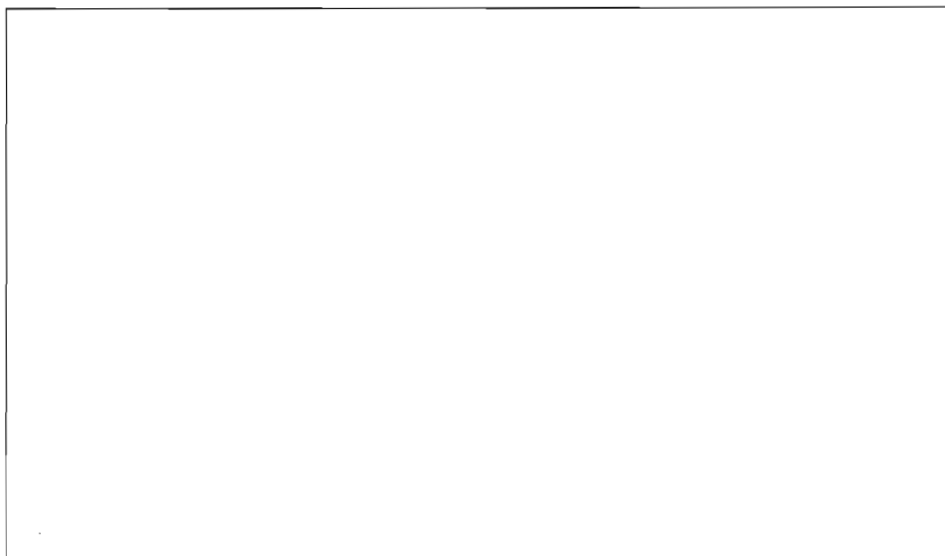
A környezetet nem elég megismerni, azt meg is kell őrizni. Ezért hallotok mind gyakrabban a környezetvédelemről. Kísérjétek figyelemmel, és ha tehetitek, vegyetek részt benne!

A könyv munkatársai

# VESZPRÉM LAKOSA, A VÁROS TANULÓJA VAGYOK

## Feladatok

1. Nevem: .....
2. Lakcímem: .....
3. Mit jelent az utcanevetek? Kiról vagy miről kapta nevét? .....  
.....  
Volt-e korábban más neve? .....
4. Ebben az iskolában tanulok. A pontos neve: .....  
.....  
Címe: .....  
Telefonszáma: .....
5. A lakóhelyismeretet a következő tanáraimtól tanulom: .....  
.....  
.....  
.....
6. Ragassz ide egy képet vagy fotót, amely a város számodra legkedveltebb részét ábrázolja! Rajzot is készíthetsz róla.



# I. A VÁROS TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI

## 1. FEKVÉSE

Veszprém a Dunántúli-középhegység legnagyobb kiterjedésű hegye, a Bakony déli részén helyezkedik el. Északról a Bakony hegyvonulata, délről a Balaton-felvidék határolja. Azt a területet, ahol fekszik, Veszprémi-fennsíknek nevezzük. Tengerszint feletti átlagos magassága 260 m. A felszín magassága a Bakonytól a Balaton felé fokozatosan csökken. A táj képe dombokban, völgyekben gazdag. Ez a változatosság biztosítja a település egyedi arculatát.

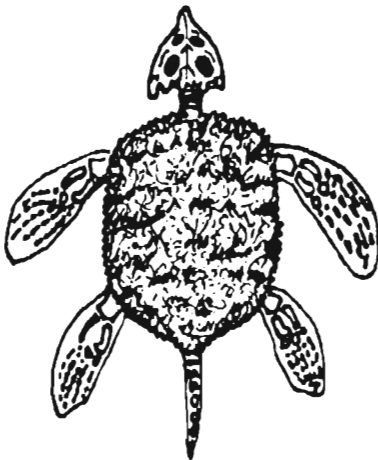
Feladat

1. Keresd meg a térképen a Veszprém környéki településeket, és sorold fel ezeket! .....

.....  
.....

## 2. KIALAKULÁSA

Láttad már a kavicsfogó álteknős rajzát?



Az őshüllő maradványára Laczkó Dezső (Trencsény, 1860. júl. 22. - Veszprém, 1932. okt. 28.) piarista tanár, geológus, megyénk múzeumának alapítója talált rá 1895-ben a mai Endrődi lakótelep helyén az akkoriban még működő kőbányában.

A Dunántúli-középhegység helyén régen őshegység emelkedett. Ez megsüllyedt és felszínét elárasztotta a tenger. A Föld belső nyomása hatására a kőzet több helyen

szétvált. Ezt követően egyes helyeken ismét megemelkedett. Így alakult ki a mai Dunántúli-középhegység, amelynek egyik tagja a Bakony.

Később ismét tenger borította ezt a területet, és ez megváltoztatta a felszínét. A tengerben sok apró mészvázás élőlény élt. Pusztulásuk után a vázkat tartalmazó üledék mészkővé alakult át. Egyéb kőzetalkotók: a dolomit, a márga, a barnászörös agyag, a homok, a homokkő és a lösz.

A mészkő a hajdani Pannon-tengerben elhalt élőlények mészvázából, héjából lerakódott világos színű, üledékes kőzet. Ehhez hasonló, de élőlény-maradványok nélküli a szürkésfehér színű dolomit. Mészkő vagy dolomit és az agyag keverékéből keletkezett a sárgás, esetleg szürke kőzet, a márga. Üledékes kőzetek a felszínen levő kőzetek felaprózódásából, mállásából is keletkeztek. A legfinomabb mállástermék az agyag. Dunántúli dombjaink többségükben homokos és agyagos üledékből állnak. Talajképző kőzeteink egyik legfontosabb eleme a lösz. Ez a szél által szállított és lerakott finom porból álló meszes, sárgás színű üledékes kőzet. Lösz Veszprém határában a Séd patak bal partján rakódott le.

### 3. FELSZÍNE

A város jellegzetességét az adja, hogy távolról síkvidéki település hatását kelti, pedig felszínét dombok, völgyek teszik változatossá. A szintkülönbség eléri a 40 métert.



*Veszprém terepviszonyai a Temetőhegy, Benedekhegy,  
Várhegy és a Cserhát vonalában  
(Készült Laczkó Dezső 1909-ből származó rajza után.)*

A dombok elnevezései: Benedekhegy, Cserhát, Gulyadomb, Jeruzsálemhegy, Kálváriahegy, Látóhegy, Táborállás, Temetőhegy, Várhegy.

Nagyobb völgyeink: Aranyos-völgy, Betekints-völgy, Buhim-völgy, Fejes-völgy, Hosszú-völgy, Tekerés-völgy, Völgyikút-völgy.<sup>1</sup>

Feladat

1. Járjátok be iskolátok környékét! Készítsetek feljegyzést a terület topográfiai viszonyairól! .....

.....  
.....

#### 4. ÉGHAJLATA

Gyakran szeszélyes, kiszámíthatatlan az időjárásunk. Ennek az az oka, hogy hazánk területén három nagy éghajlati övezet találkozik, illetve váltja



*Nyári látkép az Erzsébet sétányban*



*Téli utcaképlet a városban*

egymást. Ilyenkor mondjuk, hogy front éri el országunkat. Az északnyugat-európai hatás mérsékelt légáramlást okoz gyakori nyugati, északnyugati

<sup>1</sup> Érdeemes elolvasnod!

Az elnevezések kialakulása a helyi életkörülményekből erednek. A völgyek és a dombok élesen elválasztották az egyes településrészeket. A magasabban fekvő területeket domb helyett a jobban kifejező, „nagyobb” jelölő kifejezéssel, a hegyel nevezték meg. Közrejátszottak ebben az utak, a közlekedési eszközök fejletlensége, az emberi és állati erővel mozgatott szállítóeszközök, tehát nem tudományos elnevezések. Viszont mint helyi hagyomány megmaradtak a köztudatban. Ezeket a területmegjelöléseket ti is így használjátok!

széllel. Veszprém szeles város, és itt is ez az uralkodó szélirány. A bakonyi szél télen hófúvást okoz, de tisztítja a város levegőjét. Ugyanakkor környezetünk tisztaságának érdekében figyelmeztet a gondos hulladékkezelésre. Jellemző a zúzmaraképződés is. A Kelet-Európából érkező légáramlás a tél és a nyár között nagy hőmérséklet-különbséget okoz. A Földközi-tenger éghajlata is gyakran befolyásolja hazánkét. Különbség van a Bakony és a Balaton vidéke időjárása között. Veszprém e két tájegység közös határán helyezkedik el, tehát az időjárását is így kell értelmezni.

#### Javaslat

Hasznos, ha figyelemmel kíséritek a napi időjárás-jelentést. Ebben gyakran találkoztok szakszavakkal. Ezek könnyebb megértését segíti a meteorológiai szómagyarázat.

## 5. FOLYÓVIZE

Veszprém folyóvize a Séd patak.<sup>2</sup> Forrásai Csehbánya és Szentgál határában fakadnak. Vizét kavics és homok szűri meg. Medrének aljzatát agyag, másutt dolomit alkotja. Sokat kanyarog, mert alkalmazkodik a terepviszonyokhoz. Partvonalát Márkó és Veszprém között a jobb oldalon dolomitsziklák övezik. Bal oldala lankás terület, amelyet lösz borít. Szembetűnő a két part közötti különbség. A patak a Tekeres-völgyben és a Jutastól Hajmáskérig terjedő szakaszán a legszebb.

Veszprém területén a legkanyargósabb. A várost nyugati irányból a Betekints-völgyön keresztül éri el. Legjellegzetesebb S-alakú kanyarulatával a Benedekhegyet kerüli meg.

A patak medrében és partvonalán sok kis forrás fakad. Ezek egy részének vizét ma fűrt kutakban fogják fel, hogy a város vízellátását biztosíthassák.

<sup>2</sup> A „séd” szó dunántúli elnevezés, köznyelven patakot jelent. Korábban folyóvizünket is Sédnek nevezték.



A terepviszonyoknak megfelelően a Séd patak a városban és határában síkvidéki folyóvíz. Ezért a városi szakaszán több sziget alakult ki. A szigetalkotó patakmedrek egy részét a városrendezés során betemették. Ma már ezek a szigetek csak a feljegyzésekben találhatóak, vagy helyüket a köznyelvben megőrzött elnevezés őrzi. (Például Szerelem-sziget a mai Úrkúti sétánynál.)

A Séd a várost az Aranyos-völgyön keresztül hagyja el és a sárréti Malom-csatornába torkollik.

### Feladat

1. Családoddal vagy osztályoddal menj el a Laczkó-forrás környékére! Útközben figyeld a patakot, a forrásokat, az élő és az élettelen természetet! Írd le a tapasztalataidat! .....

.....

.....

.....

.....

.....

## 6. TALAJA

Veszprém felszínének nagy részét vékony humuszréteg borítja. Jellemzője a barna erdei és a mezőségi homokos, meszes talaj. Mivel a fahamuból előállított hamuzsírra szükségük volt az embereknek a szappanfőzéshez és fára az építkezéshez, a város körüli erdőket kiirtották. Ezt követően nem védte növényzet a talajt. Ezért a szél és a csapadék a felszínt lekoptatta. A felszínt másutt löszös homok, agyag, kavics borítja.

A talaj az adott terület kőzeteiből alakul ki. Ezek a kőzetek mállás hatására tovább változnak és laza talajjá alakulnak át. Termőképességét az határozza meg, hogy mennyire képes a növények számára a víz, a levegő és a tápanyag felvételét biztosítani.

Hazánk területét kevés kivétellel üledékes kőzetek borítják. Ez jellemző lakóhelyünk területére is. Veszprém legjellegzetesebb kőzete a mészkő és a dolomit. Márgás talaj Veszprém és Gyulafirátót között alakult ki. A Séd patak bal partját lösz borítja, ezért ott jó termékenységű a talaj.

### Feladatok

1. Kirándulásaid alkalmával vállalj szorgalmi feladatot! Gyűjts talajmintát a város különböző területeiről! Kísérletezz: Melyik milyen mértékben engedi át a vizet? Írd le a tapasztalatodat! .....  
.....  
.....
2. A város mely területeit osztották fel kertészkedés céljából? .....  
.....  
.....

## 7. NÖVÉNY- ÉS ÁLLATVILÁGA

Veszprém változatos növényvilága a térség jellegzetes időjárásának és talajviszonyainak a következménye. Helyenként még megvan az őshonos növénytakaró. Ilyenek a sziklagyepek, a rétek, az erdők és a Séd patak partját kísérő dús növényzet. A mező természetes növénytakarója tarka virágaival tavasszal és ősszel a legváltozatosabb. A gyeptakaró egy részét takarmányként hasznosítják. A rendszeresen művelt gyepterület a rét.

A sziklagyepek, rétek, mezők jellegzetes növényei:

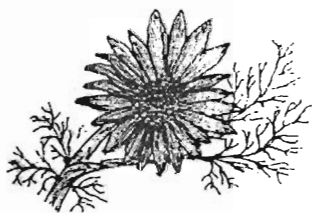
- zuzmó, moha, páfrány, kövirózsa, fodorka;
- fűfélék: angolperje, árvalányhaj, csenkesz, ezüst perje, rozsnok, tarack;
- apró nőszirm, bábakalács, borzas szulák, búzavirág, csillagvirág, disznóparéj, feketéllő kökörösín és leánykökörösín, fürtös gyöngyike,



Feketéllő kökörcsin



Leánykökörcsin



Tavaszi hérics



Apró nőszirm



Pusztai  
árvalányhaj





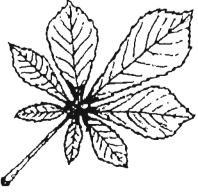
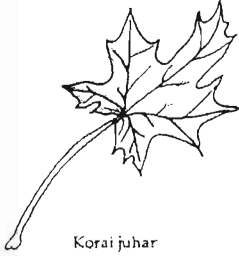


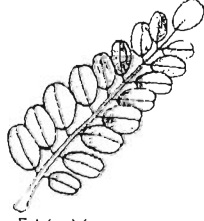
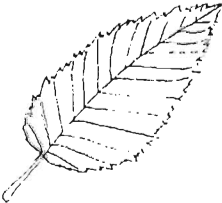


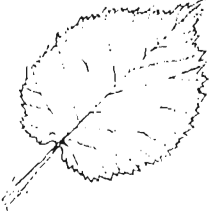


Fürtös  
gyöngyike



Gubóvirág



Borzaszuszák

 <p>Orgona</p>	 <p>Fekete bodza</p>	 <p>Vadgesztenye (bokrétafa)</p>
 <p>Korai juhar</p>	 <p>Nagylevelű hárs</p>	 <p>Nyugati platán (boglárfa)</p>
 <p>Fehér akác</p>	 <p>Gyertyán</p>	 <p>Kocsányos tölgy</p>
 <p>Húsos som</p>	 <p>Közönséges mogyoró</p>	 <p>Hegyi szil</p>
 <p>Fekete fenyő</p>	<p>β</p>	

gubóvirág, kakukkfű, kikerics, konkoly, korai szegfű, libatop, magyar nyúlszapuka, margaréta, ökörfarkkóró, orchideák, parlagfű, pipacs, primula, pusztai árvácska, szarkaláb, százszorszép, szeder, tavaszi hérics, vadrezeda, zsálya.

A vizek, vízpartok növényvilágára jellemzők:

- alga, békalencse, hínár, vízimoha, zöldmoszat;
- gólyahír, lápi csalán, mocsári nefelejcs, saláta boglárka, sárga nőszirom, útilapu, vidrafű, zsurló, gyékény, sás, kosárkötő fűz, égerfa, fűzfa.

Van még érintetlen erdőnk, ilyen a Kiserdő, a Fenyves erdő, a Kádártai erdő és a Csatárhegy erdeje. A Barát erdő vegyes állományú a telepített feketefenyővel.

Az erdő jellemző növényei:

- a köveken, a földön heverő faágakon mohapárnák, gombák és az élő fákon a moha, a tapló és a fagyöngy;
- harangvirág, hóvirág, ibolya, iszalag, odvas keltike, vadkomló;
- boróka, cserszömörce, ezüstfa (olajfűz), fagyal, fekete bodza, galagonya, húsos som, kecskerágó, kökény, közönséges mogyoró, ostorménfa, vadrózsa;
- bükk, csertölgy, erdei és feketefenyő, gyertyán, hegyi szil, kocsányos tölgy, korai juhar, kőris, nyár.



*Taplógomba kivágott fatörzsön*



*Kakukkfű fojtó aranka.  
Élősködő (parazita) növény*

A lakott területek legismertebb vadon élő növényei: aranka, bogáncs, csalán, eperfa, fehér akác, gyermekláncfű (pityang), katángkóró, kutyatej, nagylevelű hárs, pásztortáska, perje, útifű, vadgesztenye, vadrezeda, vérehulló fecskefű.

A konyhakertek növényei: bab, borsó, burgonya, cékla, fejes saláta, fokhagyma, földieper, káposzta, paprika, paradicsom, petrezselyem, sárgarépa, sóska, spenót (paraj), tök, uborka, vöröshagyma, zeller.

Cserjés növények: egres, málna, ribizli, szőlő.

Gyümölcsfák: alma, cseresznye, dió, kajszi- és őszibarack, körte, mandula, meggy, szilva.

A virágoskertek, erkélyek kedvelt növényei: császárkorona, dália, gyöngyvirág, hortenzia, jácint, körömvirág, krizantém, labdarózsa, leander, lila akác, lilium, mahónia, mályva, muskátli, nárcisz, orgona, őszirózsa, petúnia, pünkösdi rózsa, rózsa, szegfű, törökszegfű, tuja, tulipán, tűzlilium, viola.

Ligeteinkbe, parkjainkba olyan növényeket ültetnek, amelyek képesek alkalmazkodni az ottani életfeltételekhez.

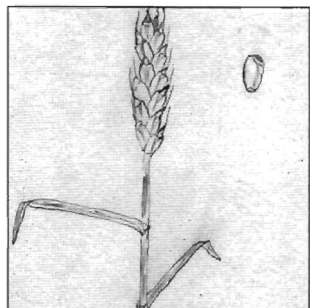
A parkok növényei: aranyvessző, fagyal, liliumfa, madárbirs, nyugati platán és kerti virágok, például árvácska, büdöske, tulipán.

A város határában több helyen látható mezőgazdasági terület: szántó, gyümölcsös, kiskert. A kiskertekbe konyhakerti növényeket, gyümölcsfákat, virágokat ültetnek. Az alma, meggy, szőlő gyümölcsöst, a dió, mandula, eperfa útszéli fasort is alkothatnak.

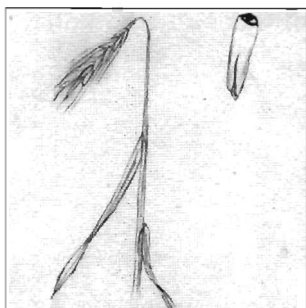
Kultúrnövények közül gabonanövények: árpa, búza, kukorica, rozs, zab; olajos növények: lucerna, napraforgó, repce, vöröshere.

## Feladatok

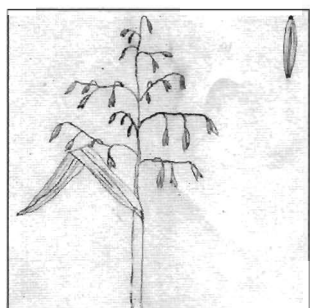
1. Gyűjts olyan utcaneveket, amelyek növénynevek! .....
2. Sorolj fel olyan élelmiszereket, amelyek alapanyagát kultúrnövényből



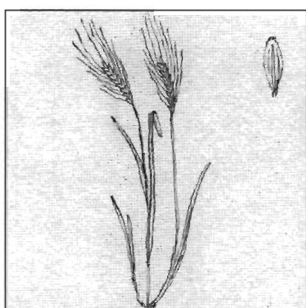
*Búza*



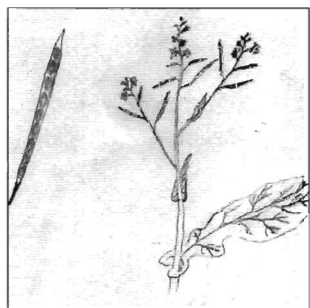
*Rozs*



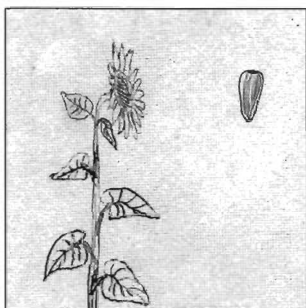
*Zab*



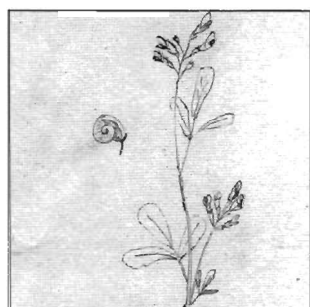
*Árpa*



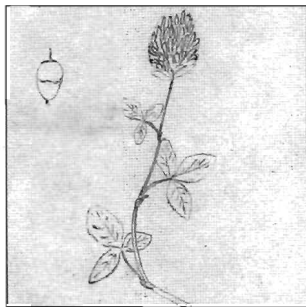
*Repce*



*Napraforgó*



*Lucerna*



*Vöröshere*

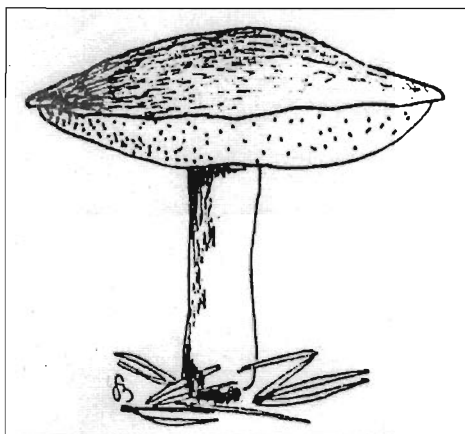
állítják elő! .....

.....

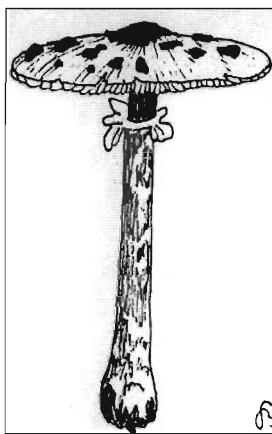
.....

## GOMBÁK

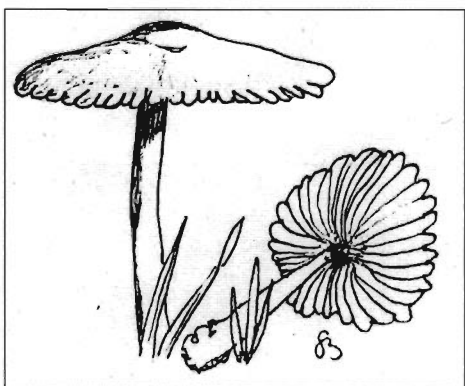
A várost övező mezők, rétek, erdők élővilágát a gombák sokfélesége egészíti ki. A gomba tápanyagdús, de fogyasztása elővigyázatosságot követel.



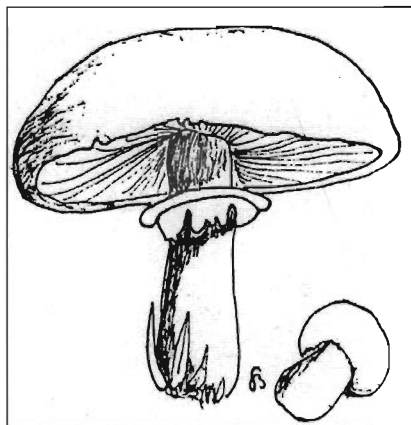
*Fenyőtinórú – hasonló mérgező faj  
nincs*



*Nagy őzlábgomba – hasonló mér-  
gező faj a vörhenyes őzlábgomba!*



*Mezei szegfűgomba – hasonló mér-  
gező faj a parlagi tölcsérgomba és  
a susulyka!*



*Csiperke, erdőszéli csiperke – ha-  
sonló mérgező faj a gyilkos galóca  
és a sárguló csiperke!*



Figyelemfelhívás!

- Csak gombaszakértő által megvizsgált gombát fogyasszatok!
- Igyekeztek minél több gombát megismerni!

## ÁLLATVILÁG

Az állatvilág az élőlények másik nagy csoportját alkotja, amely szorosan kapcsolódik a növényvilághoz.

A város közvetlen közelében kialakult bokor-, fenyő- és lomberdőkben elsősorban a kistermetű állatok honosodtak meg. Például: hangyafélék, kulancs, erdei futrinka, cirpelő gyászbogár, cincérfélék, széncinke, kakukk, szarka, erdei bagoly, mókus, róka.

A vizek, vízpartok élővilágának jellemzői: vízibolha, vízipoloska, szúnyog, szitakötő, csibor, rák, kecskebéka, sárgahasú unka, zöld levelibéka, varangy, pettyes gőte.

A sziklás, gyepes területeken és mezőkön, réteken bogarak, tücskök, sáskák, szöcskék, lepkék, csigák, fali gyíkok, zöldgyíkok, pacsirták, ölyvek, mezei egerek, pockok, ürgék élnek.



*A különböző fajok közül a nyári orgona lepkével*

A városon belül gyakoriak a csigák, cserebogarak, darazsak, hangyák, katicabogarak, kérészek, legyek, levéltetvek, pókok, poloskák, rózsabogár-félék, svábbogarak, verőköltő bodobácsok (például a suszterbogár), balkáni gerlék, fakopáncsok, fecskék, feketerigók, kuvikok, rozsdafarkúak, vetési varjak, verebek, vörösbecgelyek, denevérek, egerek, menyétek, pelék, sünök, vakondok.

### Feladatok

1. Gyűjts olyan utcaneveket, amelyek állatnevek! .....  
.....  
.....  
.....
2. Érdeklődj! Mivel adja ciripelő hangját a szöcske és a tücsök? .....  
.....  
.....  
.....

### Figyelemfelhívás!

Képek, képeskönyvek és gyermekeknek szóló leírások tanulmányozásával igyekezzetek minél több növényt és állatot megismerni! Szorgalmi feladatként gyakorlófüzetbe készíttetek ezekről rajzokat! Az összes felsorolt növény- és állatfaj ismeretére még nem kell törekednetek!

Sok család tart az otthonában halat, madarat, hörcsögöt vagy más állatot. Ezeket házi kedvenceknek nevezzük. Csak akkor vállalkozzatok a beszerzésükre, ha folyamatosan biztosítani tudjátok az igényeiknek megfelelő elhelyezést, gondozást!

## II. A VÁROS TÁRSADALMI, GAZDASÁGI ÉLETE

### 1. JELENTŐSEBB TÖRTÉNELMI ESEMÉNYEK A TELEPÜLÉS ÉLETÉBEN

Veszprém területe a régészeti feltárások szerint 5000-6000 éve lakott. Főképpen a források, víznyerőhelyek, a Bakony gazdag faállománya, vadbősége vonzotta az embereket, és a halászat miatt a Balaton közelsége is. A dombokon védelmet találtak a harcok idején, amelyeken várat is építettek. Éltek itt kelták, avarok, a Veszprémhez tartozó külterületi városrészekben, Gyulafirátót határában Pogánytelken és Kádárta területén rómaiak.

Városunk közvetlen múltja a népvándorlás korára vezethető vissza. Környéke a honfoglalás előtt is lakott volt, azután a fejedelmi nemzetségek családtagjainak (Fajsz, Jutas, Ösbő, Öse) lett a szállás- és tartózkodási helye. Szent István király korában itt voltak a királyné birtokai. Veszprém egyike a legkorábbi püspöki és vármegyei székhelyeknek. Első királynénk, Gizella a várban a Szent György-kápolna mellett székesegyházat alapított. A település központját e kettő körül alakították ki. A királyt és a várnépet kiszolgáló lakosokat a várkörnyéki falvakban telepítették le.

A középkor végére már szűkössé vált a Várhegy amúgy is keskeny területe, ezért európai szokás szerint a kanonokok saját ingatlanrészükön építkezésbe kezdtek a váraljai területeken. Ezekkel erősödött Veszprém városias jellege. A középkor végi váraljai településeket „szeg”-eknek nevezték. Mindegyiknek volt temploma. A védőszentjük a településrészek névadója lett.

I. SZENT MARGIT-SZEG: A mai Szent István-völgyhíd, a Szent László-domb és a Séd patak által határolt terület. Névadó szentje antiochiai Szent Margit. Házai, malmi, temploma, temetője, fürdője volt, és keresztül vezetett rajta a nemzetközi kereskedelmi út.

II. SZENT KATALIN-SZEG: A Benedekhegytől Ny-ÉNy-ra az ország első női domonkos apácázárdájának és a hozzá tartozó birtokoknak volt a

területe. Nevét a zárdatemplom védőszentjéről kapta. IV. Béla király lánya, Margit hat éven át, 10 éves koráig itt nevelkedett. Róla nevezték el a zárda és a templom romjait Margit-romoknak. Ezen a szegen több ház, kert, gyümölcsös és malom volt.

III. SZENT TAMÁS-SZEG: A mai Dózsaváros területe. Nevét a Tamás apostolról elnevezett templomáról kapta. Püspöki falunak is nevezték, mert az itt lakó földműveléssel, állattartással foglalkozók a püspök jobbágysai voltak.

IV. SÁRSZEG: A Benedekhegy és a Buhim-völgy közötti terület. Eredetileg nem volt temploma, csak kanonoki lakóházak és gazdálkodásra alkalmas birtok. A XV. században Vetési Albert építtetett itt Szűz Mária tiszteletére szentelt kápolnát, fürdőt és ispotályt.

V. SZENT IVÁN-SZEG (más néven Szent János-szeg): A Cserhátal és a Budapest útig terjedő területtel azonosítható. Nevét Keresztelő Szent János (Szent Iván) védőszentről kapta. Főleg nemesek lakták. Érintette az akkori főútvonal, és ezért vendéglők, fogadók épültek itt. A Büdöstő mellett bőrművesek, bőrcserzők, tímárok laktak. Erre amiatt következtetnek a történészek, mert Keresztelő Szent János a vendéglősökön, szállásadókon kívül nekik is védőszentjük volt.

VI. SZENT MIKLÓS-SZEG: A mai egyetemi városrész, a Koma-kút, a múzeum, a Kálváriahegy, az Erzsébet-liget, a belvárosi régi temető terü-



*Szent Miklós-szeg.  
A Kálváriahegyen a területet  
jelző tábla*



*Szent Miklós-szeg.  
A Szent Miklós-templom romja  
a Kálváriahegyen*

lete. Ez a szeg a Vár körül lakott legkorábbi településrész. Nevét a Kálváriahegyen épült templomának védőszentjéről kapta. A templom körül temetkezési hely volt. A szeg területén több vasolvasztó maradványa került elő. Kereskedők és iparosok, például aranyművesek lakták. Más részét püspöki mezőgazdasági területként hasznosították.

A Magyarországon lezajlott történelmi események többsége érintette Veszprémet is. Az élni akarás, a helyhez kötődés olyan erős volt, hogy a megismétlődő harcok és a természeti csapások ellenére újjáépült, sőt, fejlődött.

A török időkben a város tizenhétszer cserélt gazdát a magyarok és a törökök között.

A Rákóczi-szabadságharc idején, az 1700-as évek elején a harcokat ismét újjáépítés követte.

A belváros mai szerkezete az 1700-as évek végén alakult ki. Ekkor történt a vár barokk átépítése. Kiépült a vár környéke, a várfeljáró alatti tér, a tűztorony, a Pósa-ház, és az egész utcasor. Kialakult a temetők helye, lekövezték az utakat, kitisztították a kutakat.

1711-1849 között Veszprémben érzelmi és társadalmi téren erősen megszlott a lakosság. Ebben az időben alakult ki a nép pártján álló és a nemességet rettegésben tartó betyárvilág. Legjellegzetesebb viseletük a hosszú bő nadrág és a díszes szűr volt. A szűrhez a posztót a veszprémi csapómesterek készítették, így a betyárok gyakran megfordultak városunkban. Bogár Imre, Milfait Ferkó, Sobri Jóska és Savanyú Jóska voltak a legismertebbek. Járták az országot, akárcsak az ország más területén élők. Például az alföldi Rózsa Sándor is felkereste városunkat.

A 19. század első felében országszerte megkezdődött a mozgalom a népszabadságjogáért, a jobbágyok felszabadításáért, a magyar nyelvért, a nemzeti művelődésért. Ez a helyzet előzte meg az 1848-49-es eseményeket. A hagyomány szerint Petőfi Sándor városunkban értesült a francia forradalom híreről. Azonnal Pestre indult. Veszprémben a nép figyelmét a szabadságharcra való felkészülés kötötte le. A Függetlenségi nyilatkozatot megfo-

galmazó bizottságnak Veszprém főispánja, Hunkár Antal is tagja volt. A város ezer nemzetőr toborzását vállalta, de 1849 első hónapjaiban már császáriak uralták Veszprémet.

Magyarország viharos történelme az első és a második világháborúval folytatódott. Mindegyik idején megállt a város fejlődése, de ezeket is újjáépítés követte.

Jelentős mértékű átalakulás az 1960-as évektől kezdődött, amikor lebontották a cserhádi szűk utcás, családi házas városrészt. Új főútvonal alakult ki, megépültek az első tömbházak.

Veszprém ipari, igazgatási és kulturális, idegenforgalmi központ lett. A településszerkezete megőrizte tagoltságát. A városfelújítás keretében igyekeztek visszaállítani lakóhelyünk régi arculatát. 1992-ben több utca visszanyerte eredeti nevét, vagy olyan nevet kaptak, amelyek kapcsolódtak városunk múltjához.

Napjainkban a város arculatát a feladatok ellátására és a hagyományok megőrzésére koncentráltan az alább felsorolt városrészek, és az azokat összekötő vagy környező kisebb területi egységek alkotják. A területüket a város térképén beazonosíthatjátok!

A város településrészei, amelyek megörökítették és ma is őrzik egyedi arculatukat: Bakonyalja lakótelep, Belváros, Cholnokváros, Csatár, Csererdő, Dózsaváros, Egry József lakótelep, Egyetemváros, Endrődi Sándor lakótelep, Füredidomb, Hóvirág lakótelep, Iparváros, Jeruzsálemhegy, Jutasi úti lakótelep, Jutas lakótelep, Nándortelep, Pajtakert, Takácskert, Temetőhegy, Újtelep, Veszprém-Gyulafirátót, Veszprém-Kádárta, Veszprém-Szabadság lakótelep, Veszprém-Szentkirályszabadja Repülőtér, Veszprémvölgy (Betekints-völgy).<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Az, hogy az utcák közül több visszakapta a régi nevét, a hagyományörzés egy mozzanata. De ez vonatkozik a városrészek újabb elnevezéseire is. Én a 40-es, 50-es években az Arany János és a Szigethy József utcákban laktam. Az iskolában csak úgy hívtak, „az újtelepi kislány”. Tehát akkor azt a településrészt, a belső vasútállomástól az Őrház utcáig és a Jutasi úttól a megszüntetett vasúti sínekig Újtelepnek nevezték.

## Feladatok

1. Nevezd meg néhány történelmi emlékművet! Ezek hol találhatóak?

.....  
.....  
.....  
.....

2. Járjatok be egyet a hat szeg közül! Mi utal a régi eredetére? .....

.....  
.....  
.....

3. Sorolj fel olyan utcaneveket, amelyek elnevezését Veszprémben élt vagy dolgozott emberek érdemelték ki a munkásságukkal! .....

.....  
.....  
.....

## 2. LAKOSSÁGA

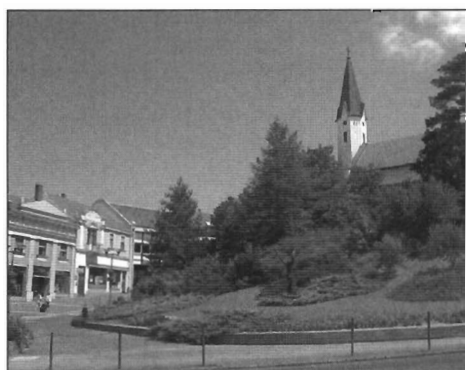
A város királyi-királynéi, püspöki és káptalani birtok volt. Lakosságát papok, apácák, szerzetesek, várnépek, várjobbágyok és szabad menetelűek, kézművesek, kereskedők kis- és középnemesek alkották. Mezőváros volt, nem fejlődött szabad királyi várossá. Évszázadokkal később rendezett tanácsú várossá minősítették. Jelenleg megyei jogú város.

Lakossága	az Árpád-kor elején	500-1000 fő
	a XV. században	kb. 1000-2000 fő
	1785-ben:	7082 fő
	1885-ben:	12002 fő
	1993-ban:	65789 fő
	2000-ben:	62263 fő
	2005-ben:	58082 fő
	2007.01.01-jén:	62003 fő

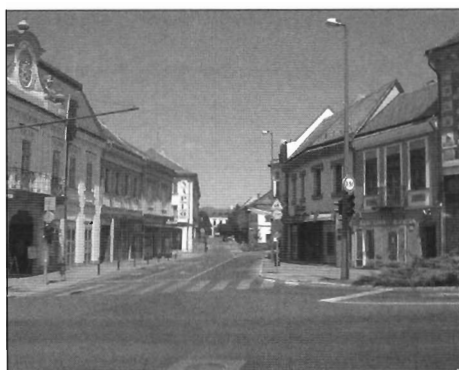
### 3. A VÁROS MAI KÉPE ÉS ÉLETE

Magyarországon a megyerendszer megmaradt, de napjainkra regionális körzeteket alakítottak ki. A Közép-dunántúli Régiót Székesfehérvár központtal Esztergom-Komárom, Veszprém és Fejér megyék alkotják. Megyénk életével, a megyei vonatkozású közélettel a Veszprém Megyei Önkormányzat foglalkozik.

Veszprém közéletét a Veszprém Megyei Jogú Város (VMJV) Polgármesteri Hivatala irányítja. Feladata a helyi közügyek (településfejlesztés, közutak, tömegközlekedés stb.) intézése és a lakosság közszolgáltatásokkal (oktatás, kultúra, egészségügy stb.) történő ellátása.



*A Kossuth Lajos utca  
az evangélikus templommal*



*A Rákóczi utca eleje  
a Kapuvár-házzal*

A polgármester és az alpolgármesterek munkáját a Polgármesteri Hivatal szakemberei és a képviselő-testület segítik. A különböző ügyeket a bizottságok terjesztik a közgyűlés elé, amelynek elnöke a polgármester.

A város mai élete a hagyományőrzéssel és a természet adta lehetőségek figyelembe vételével kapcsolódik a múltjához. A törekvések célja napjaink életének megkönnyítése, és a jobb, tartalmasabb jövő megalapozása. Példa erre a Virágos Veszprémért-mozgalom. A múltban ez a feladat a Szépirodalmi Egyesület teendői közé tartozott. 1993-ban Veszprém meghívást kapott az Európai Virágos Városok és Falvak versenyére az Európai Közösség



Idegenforgalmi Bizottságától. Városunk ebben az évben Európa-díjat kapott. Így indult el a Virágos Veszprémért mozgalom sikersorozata. A versenyt minden évben meghirdetik.

Az önkormányzat az összefogás érdekében több programot kínál fel a város lakosainak és közösségeinek. 2001-ben az emberi, technikai és anyagi források szervezésével foglalkoztak a Nyitott Társadalom Intézet Információs Programja kezdeményezésére és támogatásával. Mivel Veszprémet a XXI. század egyik sikeres városává kívánják alakítani, ebben a jövőkép alakításának egyik lehetőségét látják. A fejlődésben érdekeltté kívánják tenni a civil társadalmat, a közművelődést, a médiát, az oktatást, a különböző szolgáltatókat.

2003-ban a Veszprém Digitális Város program (VDV) vette át az 1990-ben beindított, rövid ideig működő, de tapasztalatot nyújtó Intelligens Város program szerepét. Célja a nyitottság és együttműködés biztosítása, a digitális kultúra megteremtése, formálása, a helyi társadalmi élet fejlesztése.



*A Bruszniai-szobor a Megyeház téren.  
Készítette Melocco Miklós, 2008*

A város életét a városrészi és a kisebbségi önkormányzatok munkái teszik eredményesebbé, színesebbé. Veszprémben Bolgár, Cigány, Lengyel, Német és Örmény Kisebbségi Önkormányzat működik. Tagjai tisztelik a magyar történelmet, és őrzik saját kultúrájukat. A városi rendezvények szín-

vonalát nemzetiségi műsoraikkal: tánccal, énekkel és más bemutatókkal színesítik.

Testvérvárosaink:

1970 óta TARTU (Észtország)

1973 óta GLADSAXE (Dánia)

1974 óta ROVANIEMI (Finnország)

1988 óta BOTTROP (Németország)

1990 óta VILLE D' OTTIGNIES-LOUVAIN-LA-NEUVE (Belgium)

1990 óta SEPSISZENTGYÖRGY (Románia)

1996 óta TIRAT-CARMEL (Izrael)

2000 óta PASSAU (Németország)

### Feladatok

1. Sétáid alkalmával figyelj meg vagy érdeklődj, ma milyen anyagokból építik a házakat és a kerítéseket? .....

.....

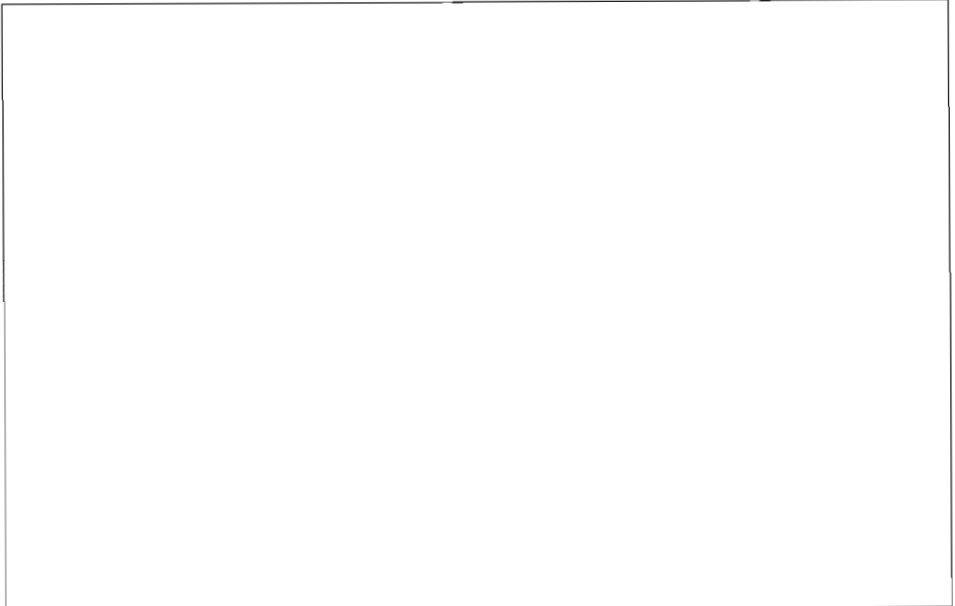
.....

.....

2. Rajzolj le egy helyreállított régi és egy modern kaput!

--	--

3. Milyen az emeletes házak beosztása? Rajzold le egynek az alaprajzát!



4. Sorold fel, általában milyen szobabútorokat használnak az emberek?

.....  
.....  
.....  
.....

5. Milyen fűtési és főzési lehetőségek vannak?

A családi házakban: .....

.....  
.....

A lakótelepi lakásokban: .....

.....  
.....

6. Milyen a családi házak vagy a lakótelepi épületek környékének virágai? Sorold fel a leggyakoribb kerti és díszvirágokat! .....

.....  
.....

.....  
.....  
Önszorgalomból gondoztál már virágokat? .....  
.....  
.....

#### 4. IPARA ÉS MEZŐGAZDASÁGA

Veszprémnek jelentős ásványkincse nincs, de hasznosítható nyersanyaga a dolomit és a mészkő.

Árpád-kori foglalkozások: aranyműves, ács, erdőóvó, esztergályos, fazekas (gölöncsér), fegyverkészítő, halász, hírnök, kádár (bocsár), kardkészítő, kikiáltó, kovács, ötvös, pajzskészítő (csatár), pohárnok, sörkészítő, szakács, szántó, szőlőműves, szücs, takács, tobakos (tímár), udvarnok, vadász, varga, vaselőállító, vízimolnár.

E fentiekén kívül régi foglalkozások: borbély, csapó, cserző, csizmadia, flanelkészítő, gyertyaöntő, kesztyűs, könyvkötő, kötélverő, lakatos, nyerges, nyomdász, órás, papucsműves, posztóverő, ruhafestő, szappanfőző, szegkovács, szíjjártó.

Az 1500-as években a felsoroltakon kívüli foglalkozások: béres, harangozó, iskolamester, küldönc, orgonakészítő, pék.

Az iparosok céhekbe tömörültek, és ez segítette az iparosodás fejlődését. Veszprémben helyi kis- és középüzemek épültek. 1720-ban 18 céh 115, az 1800-as évek első felében 48 céh 577 taggal működött. Fontos szerepe maradt a malomiparnak.

Az 1800-as években alakult ki a város gyáripara (gyufa-, olaj-, téglá-, kékfestő és posztógyár). Elkezdték a vízvezeték- és csatornarendszer építését.

A villanyt 1902-ben vezették be városunkba. Ebben az időben működött gabonatisztító, ecet-, jég-, kötöttáru- és szövetáru-, pokróc-, szikvíz-, bőrgyár és vajüzem.

A város iparát ma elektronikai, élelmiszeripari, építőipari, faipari, gép-  
ipari nagyüzemek, cégek: korlátolt felelősségű társaságok (kft-k), nyílt, il-  
letve zártkörűen működő részvénytársaságok (nyrt-k, zrt-k), határozzák  
meg. Az átalakult ipari élethez tartoznak a kisvállalkozók által működtetett  
kft-k, betéti társaságok (bt-k), az egyéni vállalkozók és az egyéb gazdál-  
kodó szervezetek.

Városunk nem mezőgazdasági területen fekszik. Jelentősége inkább az  
erdőgazdálkodásnak van. A környék gabonatermését a veszprémi malom  
dolgozza fel.

Feladatok:

1. Válassz ki néhány mesterséget, és rajzold le egy-egy késztermékü-  
ket!

--	--	--	--

2. Gyűjts össze olyan utcaneveket, amelyek különböző foglalkozások-  
kal, mesterségekkel, iparral kapcsolatosak! .....

.....  
.....  
.....

3. A régi mesterségek bővebb megismeréséhez használj internetes ke-  
resőprogramot!

Ez más témakörben is a hasznodra válhat!

## 5. KÖZLEKEDÉSE

A város fontosabb útjait az Árpád-kor végén alakították ki. Útjai, utcái hűen követik a felszín vonulatait. Májig megmaradtak a hangulatos zegzugos utcák, lépcsők, kaptatók.

1938-ban a viadukt megépítésével megkönnyítették a közlekedést. A völgyhíd 46 m magasságot ível át, hossza 150 m. Neve Szent István-völgyhíd.

A körgyűrű a nagy forgalomtól mentesíti a belvárost. Jelentősek a kiépített kerékpárutak.

A tömegközlekedést helyi és helyközi autóbuszjáratok, a taxik és a Magyar Államvasutak (MÁV) biztosítják. A távolsági autóbusz- és a vonatközlekedés kiindulópontjai az autóbusz-pályaudvar, illetve a MÁV veszprémi pályaudvara.

A közlekedőket autókölcsönzők, autómentők, autósiskolák, autószalonok, autó-, gumi-, motorkerékpár-, kerékpárszervizek, parkolók segítik.

### Feladatok

1. Mely irányból vezetnek közutak városunkba? Mely nagyobb települések felől? .....
- .....
- .....
- .....

2. Közvetlenül mely városokba utazhatunk Veszprémből?

Autóbuszal

Vonattal

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Melyik helyi járatú autóbusszal közlekedsz leggyakrabban? Írd le az útvonalát! .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

## 6. KERESKEDELME ÉS SZOLGÁLTATÁSA

Veszprémben a kereskedelmi útvonalak, a vásárok, a vámhelyek történelmünk korai időszakában alakultak ki. A lakosság új iparcikkkel ismerkedett meg a török időkben (paplan, papucs, pokróc, posztó). Mivel a kereskedelem nélkülözhetetlen az életszükségletek biztosításához, az továbbra is bővült, fejlődött.

Ma a város jelentős kereskedelmi központ. Kínálata kielégíti a lakosság és a különböző szervezetek igényeit. A kereskedelem körét teljesség nélkül a következő felsorolás ismerteti. Élelmiszerek, ajándék, cukrásztermékek, divatáru, egészségügyi termékek, fotótechnika, játékok, kertészeti termékek, mobiltelefonok, munkaruházat, optika, papír-írószer, sportruházat, számítástechnikai eszközök, szerszámok, gépkocsik, tisztítószer, újság, virág. A kisebb boltok, üzletek mellett üzletközpontok és hipermarketek könnyítik meg a bevásárlást. (Tesco, Penny Market, CBA, OBI, Lidl, Spar)

A szolgáltatóipar a város lakosságának foglalkoztatásában és ellátásában, az idegenforgalom kiszolgálásában jut fontos szerephez.

Szolgáltatások Veszprémben: állatklinika, asztalosok, bútorkészítés, étkeztetés, éttermek, fodrászat, fotó-videó, posta, gyermekfelügyelet, háztartási gépek javítása, képkeretezés, kert- és parképítés, kölcsönzés, költöztetés, közműépítés, lakatos, mosás-vegytisztítás, nyelvoktatás, nyomda, optikus, reklám, rendezvényszervezés, szabóság, szállítmányozás (fuvarozás), számítástechnikai szolgáltatás, víz- és szennyvízcsatorna, kár-

tevéőirtás, takarítás, tanácsadás, telefonhálózatok, környezet- és természetvédelem, utazási irodák, vagyonvédelem, vámügynökségek, vendéglátás, villany-, víz-, gáz-, központifűtés-szerelés, vízgazdálkodás, üvegezés stb.

### Feladatok

1. Sorolj fel néhány, az iskolátok közelében lévő kereskedelmi egységet! .....
2. Lakóhelyeden milyen környezetvédelmi, természetvédelmi munkát figyeltél meg, vagy vettél részt benne? .....

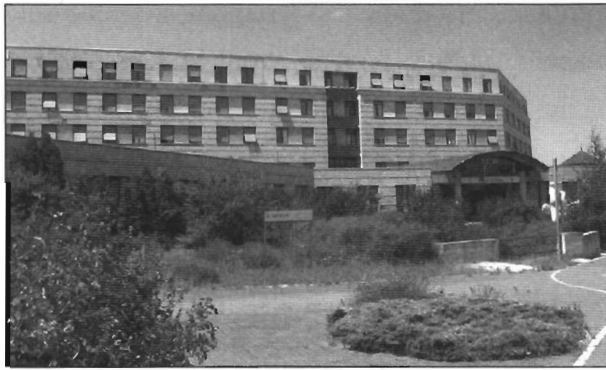
## 7. EGÉSZSÉGÜGYI ÉS EGYÉB INTÉZMÉNYEK

Az egészségügy tevékenysége kiterjed az egészség folyamatos figyelemmel kísérésére, a betegségek megelőzésére, gyógyítására, utókezelésére, a baleset- és gyógyszerellátásra.

Legfontosabb intézményei a városban:

- Bölcsődék
- Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház-Rendelőintézet (Kórház u. 1.)
- Veszprém Megyei Kórház Rendelőintézet (Komakút tér 1.)
- Tüdőgondozó (Óvoda u. 2.)
- Megyei légúti allergia és légzésfunkciós szakambulancia (Óvoda u.2.)
- Veszprém Megyei Bőr- és Nemibeteg-gondozó Intézet (Hóvirág u.1/a)





*A Csolnoky Ferenc Megyei Kórház főbejárata*

- Gyermek és Ifjúsági Pszichiátriai Gondozó (Cholnoky Jenő u. 21.)
- Felnőtt Háziiorvosi Szolgálat körzetenként
- Gyermek Háziiorvosi Szolgálat körzetenként
- Gyermekorvosi ügyelet
- Fogászati Alapellátás körzetenként
- Iskolafogászat
- Rehabilitációs foglalkozások, például a cukorbetegek számára (Kormakút tér 1.)
- Alkohol- és Drogsegély Ambulancia (Pápai út 37/b.)
- Mentők, az Országos Mentőszolgálat Mentőállomása (Almádi út 36.)
- Gyógyszertárak
- Bébi Koraszülött Mentő Alapítvány.

Az egészségügyhöz tartozik az állatgyógyászat. Állatkórház, állatorvosi rendelő, állatpatika és Állatvédő Egyesület működik városunkban.

Javaslat

Kísérjétek figyelemmel az eboltás helyét és időpontját!

Működnek olyan intézmények is, amelyek kedvezően befolyásolják a lakosság jólétét, a közélet működését.

- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, Veszprém Megyei Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda,
- Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság, Tourinform Iroda, VMJV Hivatásos Önkormányzati Tűzoltósága,



Veszprémben már a középkorban működött iskola. Azóta iskolavárossá, egyetemi várossá fejlődött.

Az egyházi és a tagóvodákat is beleszámolva 15 óvoda működik a városban. Közülük egy különbözik a többitől, mert nem önálló óvoda. Az intézmény többféle pedagógiai feladatot lát el központosított jelleggel. Ez a Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola és Kollégium.

Általános, egy vagy több irányú alapfokú képzést a következő intézmények folytatnak, de mindegyik törekszik az egyedi arculat kialakítására. Ide tartoznak az Alternatív, a Báthory István, a Cholnoky Jenő, a Deák Ferenc, a Dózsa György, a Gyulaffy László, a Hriszto Botev, a Kossuth Lajos, a Rózsa Úti, a Simonyi Zsigmond ének-zenei és testnevelési általános iskolákon kívül a Bárcai Gusztáv Általános Iskola és Speciális szakiskola, a Szilágyi Erzsébet Keresztény Általános Iskola, illetve a Csermák Antal Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, amely a város zeneiskolája.

\*

Az általános iskola elvégzése után általános vagy szakjellegű képzésben vehetnek részt a tanulók. Szakjellegű képzést a szakiskolák és a szakképző iskolák biztosítanak. Az alább felsoroltakban a szakjellegű képzéshez középfokú, egy esetben e kettőn kívül alapfokú oktatás is kapcsolódik.

Gasztroker Alapítványi Vendéglátóipari, Kereskedelmi Szakközépfiskola és Szakiskola;

Jendrassik – Venesz Középfokú Nevelési Központ. Különböző szakterületekkel és ezeknek megfelelően több évfolyammal működtetik. Foglalkoznak kereskedelmi marketinggel, vendéglátó és idegenforgalmi szakmával, illetve közlekedésgépészettel, például gépjárműszerelő és karosszerialakatos szakmákkal;

Medgyaszay István Szakképző iskola, Gimnázium és Kollégium;

Padányi katolikus iskola, ahol működik Gimnázium, Egészségügyi Szakközépfiskola, Szakiskola és Általános Iskola. Ez az intézmény a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Gyakorló Iskolája;

SÉF Oktatási Központ, ahol szakjellegű és középfokú oktatást végeznek vendéglátóipari, kereskedelmi és idegenforgalmi szakmákban; Táncsics Mihály Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet és Gimnázium.

A következő intézmények kizárólag középszintű oktatással foglalkoznak.

Dohnányi Ernő Zeneművészeti Szakközépiskola és Diákotthon,  
Ipari Szakközépiskola és Gimnázium,

Lovassy László Gimnázium, amely német kisebbségi nyelvoktatást is folytat,

Merkantil Alapítvány Kereskedelmi Szakközépiskola,  
Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskola,  
Vetési Albert Gimnázium.

Felsőfokú oktatási intézményeink a Pannon Egyetem és a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola.

Feladatellátási szempontból ide tartoznak a kollégiumok is.

A kultúrához, a műveltséghez, a sporthoz, a szabadidő kulturált eltöltéséhez minden embernek joga van. Alakítsd úgy az életedet, hogy mindegyik az igényeid közé tartozzon! Fontos, hogy minden ország, régió ápolja a saját hagyományait, emellett ismerje meg más tájak, népek kultúráját.

Városunk jelentős kulturális intézményei a Petőfi Színház, a Pannon Várszínház, a Latinovits Zoltán Játékszín és a Kabóca Bábszínház. Az egyetemen működik a Bécsi Tamás Egyetemi Színpad.

Több helyen van filmvetítés: Expresszó Mozi, HEMO Mozi, Cinema City Mozi Balaton Plaza, Szeretet Filmklub Művészetek Háza.

A múzeumok a kulturális örökség feltárásával, megóvásával, bemutatásával foglalkoznak. A Laczkó Dezső Múzeum kutatóhely is, és működteti a Bakonyi Házat. Megtekinthető még városunkban a Gizella Királyné Múzeum, a Magyar Építőipari Múzeum és ennek Szabadtéri Gyűjteménye, és legújabb a két Pedagógiai Múzeum (a Dózsa és a Padányi iskolákban).

Eötvös Károly nevét viseli a megyei könyvtár. Modern épületszárnyal

bővítették, és működését is átszervezték. A nem látók számára korszerű szoftvert telepítettek szövegek felolvasására. Veszprémben számos más könyvtár, szakkönyvtár és klubkönyvtár működik.

Városunk történeti iratanyagát a Veszprém Megyei Levéltár őrzi. Igénybe vehető a kutatószolgálat.

Két helyi televízió sugároz műsorokat, a Veszprém Televízió (VTV) és a Séd Televízió (Séd TV).

Tájékoztatja és szórakoztatja még a lakosságot a Régió Rádió.

Városi hetilapunk a Veszprémi 7 Nap. Várostörténeti folyóiratunk a Veszprémi Szemle. Irodalmi folyóirataink a Vár Ucca Tizenhét, a Szinponium.

Országos hírű az ország második, de a természetes környezetbe építettek közül az első állatkertje, a Kittenberger Kálmán Növény- és Vadaspark Szolgáltató Kht.

Veszprémhez különböző sportágak, sportlehetőségek kapcsolódnak. Állatkerti Lovasiskola, atlétika, Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége, fallabda, horgászat, kerékpár, kézilabda, labdarúgás, autó- és motorsport, sakk, tájfutás, tenisz, terep- és túralovaglás, turizmus, úszás. Városunk jelentősebb sportlétesítményei a Belvárosi és a Március 15. úti Sportcsarnokok, a Stadion, a Veszprémi Szabadidő Centrum, és a legújabb: a Sport Aréna.

Híres a Veszprém és a Bakony Táncegyüttes, a Cholnoky Mozgásművészeti Stúdió.

Jelentős a város zenei élete. Ezek szervezői, szereplői: Csermák Antal Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Filharmónia Budapest KHT, Gárdonyi Zoltán Kamarazenekar, Gizella Kórus, Liszt Ferenc Kórustársaság, Mendelssohn Kamarazenekar, Nemzetközi Kórusfesztivál, Utcazene Fesztivál, Veszprémi Ifjúsági Fúvószenekar, Veszprém Város Vegyeskara, Zenélő Udvar programok...

Városunkban állandó és időszakos kiállításoknak a Csikász Galéria, a Dubniczay-palota László-gyűjteménye, a Gizella Múzeum, az Építőipari

Múzeum Téglagyűjteménye, a Helyőrségi Művelődési Otthon, az Írás - Kép Galéria, a Laczkó Dezső Múzeum, a Mestermű Galéria, a Modern Képtár, a Művészetek Háza, a Vadaspark Európa Szoborparkja, a Várgaléria, a Városi Művelődési Központ, a Vass Gyűjtemény stb. adnak otthont. Érdemes az időszakos kiállításokat is figyelemmel kísérni, mert témájuk változatos és tartalmas.

Városi programok, rendezvények: Állatok Világnapja, Civil Napok, Gizella Napok, Kamera Hungária Televíziós Műsorfesztivál, Kulturális Örökség Napok, Nemzetközi folklórest, Rátóti Napok, Sport- és luxusautó-kiállítás, Szabadtéri képzőművészeti akció, Szent István napi ünnepi műsor, Szent Iván Éji Mulatságok, Táncfesztivál, Tavasz Játékok, Terepíjász Verseny, Tour de Hongrie Veszprémi rajt, Ünnepi Könyvhét, Virágos Veszprémért Díjkiosztó Gála, Veszprémi Ünnepi Játékok, Veszprémi Nyári Fesztivál, Veszprém Rally, Veteránautós találkozó.

Jelentősebb gyermekprogramok az elmúlt években: Álmodj az állatkertben-mozgalom, „Barangoló” játékos rendezvénysorozat Gerald Darrell emlékére és verseny 5. osztályosok részére, Csivitelő és Napközis kézműves tábor, iskolai gálaműsorok, Kabóciádé Gyermekfesztivál, Magyar háziállat bemutató, Nyári ismeretterjesztő és alkotótábor, Póniszemle, Veszprémi Vigasságok gyermek és családi programokkal, a Mozgalmas tavasz és a Ki a természetbe – állatkerti séta.

Mindig kísérjétek figyelemmel a gyermekeknek és a családoknak meghirdetett programokat!

## Feladatok

1. Emlékezetekben őrizd meg azokat a közösségeket, amelyekben életed nagy részét töltötted!

Írd le a bölcsődéd nevét és címét! .....

.....

Írd le az óvodád nevét és címét! .....

.....

Írd le a legemlékezetesebb kirándulásod szervezőjét, társaságát és helyét! .....

.....

.....

2. Érdekességként kérdezd meg szüleidet ezekről az adatokról!

Apukám ebbe az általános iskolába járt: .....

.....

.....

Tanulmányait ebben folytatta: .....

.....

.....

.....

Anyukám ebbe az általános iskolába járt: .....

.....

.....

Tanulmányait ebben folytatta: .....

.....

.....

.....

3. Határozd el, hogy mindig szorgalmas maradsz az önművelődés terén, felkészülsz a városi sétákra, kirándulásokra. Biztasd erre és a pontosságra, az illedelmes viselkedésre társaidat is! Amennyiben ezeket teljesíted, te magad példaadóan cselekedsz!

\* \* \*

Traeger Ernő pedagógus szakíró így emlékezett meg a Dunántúlról:

Te szép Dunántúl, te szép Dunántúl,  
Isten áldása rád az égből hull.

Termékeny a föld, van sok hal és vad;  
Dombok lankája tűzbokrokat ad.

Hegyek közt király Badacsony, Somló,  
A koronájuk enyhén elomló.



### III. SZÓMAGYARÁZAT

*antiochiai*: Antiochia az ókori Szíria fővárosa volt.

*aranyműves*: Nemesfémeket feldolgozó ötvös.

*arculat*: A táj, a település jellemző képe.

*barokk*: Egy adott kor, Magyarországon a középkor művészeti kifejezőeszköze. Mozgalmasságot tükröz, sok díszítést tartalmaz.

*bibliográfia*: Felhasznált forrásmunkák jegyzéke, és a bővebb ismeret megszerzéséhez felhasználható könyvek stb. felsorolása.

*céh*: Azonos foglalkozású iparosok és kereskedők szervezete.

*cserje*: Fásszárú évelő növény, amely közvetlenül a talaj felett elágazik.

*éghajlat*: Valamely földrajzi hely átlagos időjárása.

*elektronika*: Villamos energia hasznosításával foglalkozó műszaki ágazat.

*fennsík*: Sík felszín, amely a tengerszint felett 200 m-nél magasabban fekszik.

*flanel*: Mindkét oldalán bolyhos, meleg szövet.

*geológus*: Olyan szakember, aki a Föld kőzeteinek tudományos tanulmányozásával, vizsgálatával foglalkozik.

*homokkő*: Többnyire sárgás színű üledékes kőzet. Könnyen faragható.

*humusz*: A talaj legértékesebb alkotórésze, mely növeli a termőképességét. Az elpusztult élőlények lebomló maradványainak összessége, amelynek jellegzetesen sötét színe van.

*ispotály*: Átmeneti gondozóház elhagyott, beteg emberek számára. A kórház elődje a régebbi korokban.

*kanonok*: Magas rangú pap.

*kaptató*: Erős lejtésű, meredek út.

*keresztmetszeti rajz*: Egy adott terület belsejének áttekinthető rajzolata, melyet úgy kapunk meg, hogy egy képzeletbeli síkkal valamilyen irányban keresztülvágjuk.

*kézműiparos*: Saját műhelyében egyszerű szerszámokkal dolgozó szakember, aki egyenként készíti el munkadarabjait.

*középkor*: Az európai történelemben a 476-tól 1640-ig terjedő időszak.

*lapály*: A környezeténél alacsonyabban fekvő, általában sík terület.

*mezőváros*: Jobbágy lakosságú, de városi kiváltságokkal rendelkező településforma a 19. századig.

*piarista*: Olaszországból elterjedt tanító szerzetesrend tagja.

*posztó*: Gyapjából tömörített vastag szövet.

*régészet*: A régi korok kultúrájával, emlékeivel foglalkozó tudomány.

*svábbbogarak*: A csótányok legismertebb hazai képviselői.

*sziklagyep*: Sziklás felszín lágyszárú növényekkel benőtt életközössége.

*szíjjártó*: Bőr feldolgozásával foglalkozó iparos. (Régies írásmóddal.)

*védőszent*: A katolikus egyházban olyan szent, akiről templomot, kápolnát neveznek el. A templom alapítója és a hívek bíznak abban, hogy megóvja őket a bajtól. Számos foglalkozásnak is van védőszentje. Sőt, 1964-től Európának is: Nursiai Szent Benedek.<sup>4</sup> Nursia, ahol született, ma Norcia olaszországi település.

<sup>4</sup> VI. Pál pápa hozta ezt a döntést azért, mert Benedek alapította meg a ma is működő, róla elnevezett bencés szerzetes rendet, amelynek nagy szerepe volt az európai szellemiség kialakulásában.

## IV. BIBLIOGRÁFIA

### A) Forrásmunkák:

1. A Bakony és a Balaton-felvidék évezredei. Vezető a Veszprémi Bakonyi Múzeum állandó kiállításához. Szerk.: Cs. Dax Margit, Törőcsik Zoltán, Uzsoki András. A Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság kiadványa, Veszprém, 1985. 178 p. (A Bakonyi Múzeum neve megváltozott, ma: Laczkó Dezső Múzeum)
2. A Királynék Városa Veszprém. Veszprém Digitális Város program. (VDV) Internet-címe: <http://www.veszprem.hu>
3. A veszprémi völgyhíd ötvenéves. Szerk.: Kiss Tamás. Városi Tanács, Veszprém, 1983. 57 p.
4. Bakony, Balaton-felvidék. Szerk.: Mészáros Gyula. Sport, Budapest, 1983. 647 p.
5. Gerő László: Ostromverte városok. Corvina, Budapest, 1969. 27 p.
6. Gerő László: Történelmi városmagok. Corvina, Budapest, 1978. 135 p.
7. Gutheil Jenő: Az Árpád-kori Veszprém. Veszprém Megyei Levéltár, Veszprém, 1979. 390 p.
8. Hungler József: Veszprém településtörténete. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 1988. 383 p.
9. Ila Bálint - Kovacsics József: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964. 396 p.
10. Korompay György: Veszprém. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1957. 273 p.
11. Nádasy János: Veszprém megye bemutatkozik. Vue Touristique Kiadó, 1973. 200 p.
12. Nemesbüki András: Városok a Bakonyban és a Balaton-felvidéken. Veszprém, 1988. 191 p.
13. Növényföldrajz, társulástan és ökológia. Szerk.: Hortobágyi Tibor és Simon Tibor. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991. 138-145 p.

14. Thiery Árpád: Királynék városa (Magyarország felfedezése sorozat). Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1981. 277 p.
15. Veress D. Csaba: Várak a Bakonyban. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1983. 267 p.

B) Javasolt felhasználható irodalom:

1. A forrásmunkáknál felsorolt kiadványok.
2. A város élni akar. Veszprém 1919-1929. Szerk.: Csiszár Miklós. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 2008. 156 p.
3. Balassa László, Kralovánszky Alán: Veszprém (Panoráma magyar városok sorozat). Panoráma, Budapest, 1983. 224 p.
4. Balassa László – Kralovánszky Alán. Veszprém. Panoráma, Magyar városok sorozat 2. átdolgozott kiadás. - Budapest: Medicina Könyvkiadó Rt., 2006. 225 p.
5. Bontó Józsefné: Ismerkedő Veszprémmel és környékével. Forrás Kiadó, Veszprém, 1993. 86 p.
6. Búvár zsebkönyvek – sorozat. Móra, Budapest.
7. Csapody István: Védett növényeink. Gondolat, Budapest, 1982. 338 p.
8. Emlékhelyek Veszprém megyében. Főszerk.: Bándi László. Veszprém Megyei Közművelődési Intézet, Veszprém, 1996. 303-347, 366. p.
9. Éri István: Veszprém. Corvina, Budapest, 1957., 1972. 41 p.
10. Fodor József: Magyar Építőipari Múzeum születésének története Veszprémben. Első kötet. Magánkiadás. Veszprém, 1999. 248 p.
11. Fürkész könyvek – sorozat. Gondolat, Budapest.
12. Hadas János: Veszprém (Képes album). MTI, Budapest, 1988. 89 p.
13. Horváth Elvira: Veszprém helyismereti olvasókönyve. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 2001. 87 p.
14. Nagybákay Péter: Céhek, céhemlékek Veszprém megyében. Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, Veszprém, 1971. 66 p.

15. Raffai István: Régi épületek Veszprémben. Pannon Nyomda, Veszprém, 1985. 100 p.
16. Schmidt Egon: Madárdal erdön – mezőn. Natura, Budapest, 1981. 160 p.
17. Simon – Csapody: Kis növényhatározó. Tankönyvkiadó, Budapest, 180 p.
18. Sipos Imre – Weninger Tibor: A veszprémi Tekerés-völgy. Veszprém – Zirc, 1979. 13 p.
19. Takács Lajos: Ranolder János veszprémi püspök élete és munkássága 1806-1875. A Veszprémi Egyházmegye múltjából című sorozat 14. kötete, Veszprém, 1987. 134 p.
20. Tölgyesi József: Veszprém megye földrajza. (Több kiadásban.)
21. Varga Zoltán: Állatismeret. Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 145 p.
22. Veszprém a világháború évtizedében. Szerk.: Csiszár Miklós. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 2007. 167 p.
23. Veszprém emlékezik. Emlékfüzet Szent István király halálának 950. évfordulójára. Veszprémi Szent István Emlékbizottság, Veszprém, 1988. 31 p.
24. Veszprém megye földrajzi nevei IV. A Veszprémi járás. Szerk.: Balogh Lajos, Ördög Ferenc, Varga Mária. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 2000. 250-288. p.
25. Veszprém várostérképe.



# TARTALOMJEGYZÉK

Veszprém lakosa, a város tanulója vagyok .....	6
I. A város természeti adottságai .....	7
1. Fekvése .....	7
2. Kialakulása .....	7
3. Felszíne .....	8
4. Éghajlata .....	9
5. Folyóvize .....	10
6. Talaja .....	11
7. Növény- és állatvilága .....	12
II. A város társadalmi, gazdasági élete .....	21
1. Jelentősebb történelmi események a település életében .....	21
2. Lakossága .....	25
3. A város mai képe és élete .....	26
4. Ipara és mezőgazdasága .....	30
5. Közlekedése .....	32
6. Kereskedelme és szolgáltatása .....	33
7. Egészségügyi és egyéb intézményei .....	34
8. Művelődési és kulturális élete .....	36
III. Szómagyarázat .....	43
IV. Bibliográfia .....	45
V. Kiegészítések, változások bejegyzése .....	48